

## (MOJ) BARBA FRANKO

Sandra Baničević, Brna – Vela Luka  
sandra.banicevic@gmail.com

Barba Franko Mico godinama se spominjao u kući u pričama mog dida i oca koji su s njim bili povezani poslom iz čega se izrodilo i prijateljstvo. Did je umri kad sam ja bila u tinejdžerskim godinama (bio je generacija barbe Franka, 1929.) i tek ću kasnije kao odrasla iz priča svog oca naslutiti o kakvom se čovjeku radi.

Otac je proveo petnaestak godina u Veloj Luci kao medicinski brat u Kalosu. Često se još i danas kroz uspomene iz Kalosa vraća na te godine svog života. Barba Franko Mico (punim imenom Franko Mirošević Dubaj) nezaobilazan je protagonist očevih sjećanja iz toga vremena.

**2012.** splet životnih okolnosti vezat će i mene osobno za Velu Luku, koja postaje moj drugi dom. Zavoljela sam Luku. Luka je onaj, za mene, strani grad iz pjesme Danijela Dragojevića;

*Svatko tko je putovao zna da se jabuke nigdje ne  
jedu kao na ulici i trgu nekog stranog grada.*

*Vjerojatno zato što grad od vas ništa ne  
traži, ništa mu niste obećali, tamo niste ni  
dijete ni odrasli*

Luka od mene ništa nije tražila, a dala mi je mnogo; Čovjeka kojega volim, suradnike, velike prijatelje. I barbu Frankota.

Nismo se odmah upoznali mada ga je otac posjećivao kad sam ja već živjela u Luci. Par godina poslije moga dolaska spojiti će nas Ambalaža.

**2016.** pripremali smo u Ambalaži izložbu starih, crno-bijelih fotografija mjesta iz prošlog i preprošlog stoljeća. Tražeći građu i informacije o istoj, došla sam do nezaobilazne adrese – ulice *Potirna 9* na kojoj je živio Franko.

Barba Franko bio je kroničar Vele Luke. Predano je čuvao i zapisivao fragmente veloluške kulture i povijesti još od svog boravka u izbjegličkom logoru u El Shattu (**1944.** - **1946.**), Kasnije je, obnašajući visoke dužnosti do odlaska u mirovinu **1986.** (i nakon toga), bio uključen i aktivan u javnom životu Vele Luke. Bio je na čelu Zadruga, Radničkog savjeta Kalosa, novinski dopisnik *Slobodne Dalmacije*...

Odan i predan zemlji, Franko se bavi fenologijom; prati i evidentira podatke za samoniklo zeljasto bilje, šumsko drveće i grmlje, djetelinu i razne trave, ratarske kulture, voćke, vinovu lozu, pčele i opće poljske radove na području Vele Luke.

Punih pedeset godina, par puta dnevno obavlja različita mjerenja temperature zraka i tla te potom podatke šalje u Državni hidrometeorološki zavod gdje se ti podaci koriste za klimatska i druga znanstvena istraživanja.

Bio je hodajuća enciklopedija.

Ljudi bi ga zaustavljali na ulici i pitali za razne poljoprivredne savjete, ali i pomoć u proizvodnji vina, ulja, rakije...

Na dan kad je umro, ujutro je *svari* rakiju. I vjerojatno obavio mjerenja.

O svim tim fragmentima napisat će i u vlastitoj nakladi izdati knjigu naziva koji sažima njegovu ličnost: *Povjerenje ili zaborav*.

Par mjeseci prije njegove smrti knjiga je objavljena (Franko inzistira striktno na radio promociji), a kao prilog izdana je i zbirka poezije njegovog pokojnog sina Nilka.

Ubrzo nakon što je zbirka izdana, napravili smo promociju u Ambalaži. Mirjana Žuvela i Josip Pranić



Franko tumači. Foto: Saša Prižmić

čitali su pjesme uz pratnju Damira Vlašića na klaviru.

Franko nije mogao nazočiti recitalu u Ambalaži, ali iduće jutro smo čitavu snimku te večeri pogledali u njega doma. Bio je zadivljen i zahvalan svima. U očima su mu navirale suze, ali je bio sretan. Meni je to učinilo neopisivo zadovoljstvo.

Kad nas je moj otac prvi put upozna, barba Franko je ima *zemjave* ruke jer je dotad kopa. Bilo je rano proljeće i bio je u obavezi prema vrtlu. Taman se počelo mračiti kad smo se rukovali njemu na korti i dogovorili sastanak ujutro.

Sad mi pada napamet još jedan momenat na njegovoj korti. Došla sam jedno jutro i parkirala biciklu. On me čeka nasmijan, naslonjen na kortu.

„Iman jedan poklon za tebe, ubra san ti parfem.“

Ništa mi nije bilo jasno, a onda mi je pružio ruku punu latica ruže i ispriča ulogu *roze mušcade* u vremenu kad je on bio mlad.

Kad sam sutra ujutro došla u agenciju *Atlas*, Franko je sjedio gdje i obično i s osmjehom na

*Bio je hodajuća enciklopedija. Ljudi bi ga zaustavljali na ulici i pitali za razne poljoprivredne savjete, ali i pomoć u proizvodnji vina, ulja, rakije... Na dan kad je umro, ujutro je svari rakiju. I vjerojatno obavio mjerenja.*

licu mi pokaza na sat: točno je devet kako smo se i dogovorili. Zbog tog možda banalnog primjera, naslutila sam otprije poznatu težinu karaktera. Nervirala me ta ljudska opčinjenost s „točno u 9“. Što da je bilo „9 i minut“, samo sekunda kasnije? Vrlo dobro sam znala kako se sve ta sitničava opčinjenost s „točno“ manifestira na raznorazne načine u karakteru unoseći nemir i strepnju u okolinu. Ali, i to je bio Franko. Čovjek koji je nosio ozbiljne životne



Za Frankotvim stolom. Foto: autorica

ožiljke. Naizgled *mrgudan* i hladan, ali ipak i nadasve razuman i topao.

Udahнула sam duboko i otvorila jednu, danas neopisivo dragu stranicu života.

Odšetali smo prema njegovoj kući. S noge na nogu (tad je imao skoro 87), barba Franko je priča, a ja sam pozorno slušala. Kad smo došli u njegovu kuću najprije me pita jesam li za kapučino. Posluživanje kapučina u barbe Franka je bio poseban proces u kojem se mogla viditi i ljubav prema kapučinu, ali i radost što ga nekome priprema. Nije to bio samo kapučino; to su bile retro šalice, *podšalice* i *mirlići*. Aranžman sezonskog voća ili napolitanke. I obavezno *boketić* cvića.

Postali smo drugovi. Možda sam kao treća generacija u mojoj obitelji koja je održavala odnose s Frankom, imala tu već usađenu privrženost prema njemu. Svakako, Franko će ostaviti trag u mom životu.

Najčešće smo se viđali ponedjeljkom i četvrtkom. Barba Franko je bio u obavezama ostale dane u tjednu, a ja sam vikende bila doma u Brni. Nakon prvih par sastanaka na kojima bi *na ure* ćaskali o svemu (jer je barba Franko *zna o svemu*)

jednog smo dana posjetili i njegovu etno zbirku. Tad smo već započeli i neku praktičnu suradnju te sam mu pomagala u sistematizaciji i organizaciji građe. Dao mi je ključeve zbirke pa sam često i sama odlazila tamo. Pomagala nam je i Anđela fotografirajući, ali i ispijajući njegova kapučina. Smijali bi se nenormalno.

Bilo ga je zahtjevno pratiti; istodobno je pričao o više događaja iz različitih razdoblja njegovog života i svjetske povijesti. O obavezama koje mora obaviti prije nego ode na drugi svijet. Sve što zna i smatra bitnim pretočiti nama što objektivnije.

Jedno jutro mi je rekao: „Jutros si malo suludasta, a moran ti reć ozbiljne stvari. Znaš, neću ja još dugo.“ Nisam ga shvaćala ozbiljno. Sve te njegove obaveze činile su ga neuništivim.

Jedno popodne došla sam do njega nenajavljeno. Franko je bio sladak pa sam mu donila kolače da ga iznenadim. Sjedio je na svom naslonjaču i rekao mi da se ne osjeća dobro. „Ruča sam i pa sam iša malo kopat u vrtal.“ Zavrtila sam očima i pitala zašto nije malo odmorio, a onda iša radit.

„E moja ćerce, ti to možeš, ti si mlada. Ali, kad bi ja iša leć iza obida, više se ne bi dignu.“

*Bilo ga je zahtjevno pratiti; istodobno je pričao o više događaja ... O obavezama koje mora obaviti prije nego ode na drugi svijet. Sve što zna i smatra bitnim pretočiti nama što objektivnije. Jedno jutro mi je rekao: „Jutros si malo suludasta, a moran ti reć ozbiljne stvari. Znaš, neću ja još dugo.“*

Rastužilo me jer se natjecao s preostalim vremenom, ali onda me ohrabrilu. Ispred mene je stajala jedna građevina od čovjeka. Nevjerojatna životna energija. Humorističan i iznimno šarmantan, ali discipliniran i odrješit.

Ljutilo ga je oskrnjivanje i krivo tumačenje prošlosti. Općenito, kad god je nešto rekao bio je u ogromnoj panici da nešto ne kaže krivo. Ili da ne reče puno. To ga je *morilo* i kad je objavio knjigu. Njegova misija bila je prenositi događaje onakvima kakvi su bili.

Što drugo i očekivati od čovjeka koji je svoje prve dnevničke zapise, kao tinejdžer u izbjegličkom logoru u El Shattu (1944.), zapisivao na WC papiru.

Kad smo započeli s projektom *Luka mozaika* u Ambalaži, barba Franko je bio oduševljen. Uvelike mi je pomogao s materijalima vezanim za Susret 1968., te donirao Udruzi izvorne dokumente i plakat Susreta koji danas stoji na zidu u Ambalaži.

Kako se u početku bila digla velika buka političkih stranaka koje su imale svakojake stavove o (ne)postavljanju mozaika, jedno jutro sam došla vidno iznervirana do barbe Franka.

„Ja ti se čudin, ovako je bilo i onda. Svi su bili za, samo je jedna mala struja pokušala opstruirat projekt s neutemeljenim argumentima. Tega je bilo i bit će. Osim tega, čovik nikako da nauči iz prošlosti pa se povijest ponavlja. I s tim ću završit ovu temu.“

Pojača je TV i komentira vijesti na HRT-u ne ostavivši mi baš ni malo prostora da nastavim biti nervozna.

Kad smo 23. listopada 2017. konačno postavljali prve mozaike ispred Studenca u centru, puhala je bura i bilo je, što bi se reklo, *jadno zima*. Između radnika Hotine i nas odjednom se stvori i barba Franko.

„Misli sam da ću prvo umrit nego što se počnu postavljat. Ali dobro je.“ Franko je bio dio tog mozaika i te energije. Bio je vrlo zadovoljan. Svi smo bili.

Preminuo je par dana kasnije.

O barbi Franku se pričalo svašta. A opet, ništa više nego što se i inače priča o ljudima koji su ispred vremena u kojem žive.

Ostao je jedan i neponovljiv.

Proveli smo sate i sate zajedno. U zbirci ili njegovoj kući. Imala sam na uvid sve što je tijekom života skupljao ili zapisivao. Da se razumijemo, Franko je bio jedan veliki hrčak. Skupljao je predmete, detalje koji su bili svjedoci vremena, bez obzira na njihovu materijalnu ili drugu vrijednost. Ono najbitnije, kada govorimo o Frankotu, nisu predmeti iz zbirke ili dokumentacija koju je posjedovao. Ono što je uistinu bitno, njegova je životna filozofija; jednostavnost poljoprivrednika i zadrugara. Odanost. Dosljednost. Vjerodostojnost i neponovljivost.

Neprocjenjivo je upoznati takvoga čovjeka. Nažalost, upoznala sam ga pred sam njegov kraj. Ali, u nimalo slučajnom trenutku za Velu Luku.

Vijest o njegovoj smrti zatekla me u Ambalaži dok sam slagala mozaik. Preplavio me osjećaj ispraznosti. Otišao je barba Franko, izvorište informacija i znanja. Drugar. S moje pozicije bio je to nenadomjestiv gubitak. Njegovom smrću, prekinuta je veza između mene i svega što je Franko bio. Odjednom je sve to nestalo.

Dvije godine nakon njegove smrti, pomalo boli zaborav koje mu je poklonilo mjesto do kojega mu je bilo toliko stalo. S druge strane, Franko je ostao čovjek ispred vremena.

Bila sam na pogrebu, ali više nisam posjetila njegov grob. Samo par dana nakon, ne razmišljajući sam otišla do njegove kuće i parkirala biciklu, a onda osvijestila da u kući nema nikoga. Svejedno, s vremena na vrijeme i dalje prođem pored kuće, a barba Franko u vrtlu kopa.